

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-236-4-8>

**PROBLEMS OF REFORMING SCHOOL EDUCATION DURING
THE UKRAINIAN REVOLUTION OF 1917 – 1921
IN THE WRITINGS OF THE PARTICIPANTS OF THE EVENTS**

**ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОБИ
УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917 – 1921 рр.
У ПРАЦЯХ УЧАСНИКІВ ПОДІЙ**

Chuiko K. V.

*Graduate Student at the Department
of Ukrainian and World History
Central Ukrainian State Pedagogical
University named
after Volodymyr Vinnichenko
Kropyvnytskyi, Ukraine*

Чуйко К. В.

*аспірантка кафедри історії України
та всесвітньої історії
Центральноукраїнський державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький, Україна*

У часи Української революції 1917–1921 років з усіх сфер соціального життя найбільше перетворень зазнала освіта та наука. Національна політична еліта та влада завжди вважали науково-освітню сферу головним засобом розповсюдження та збереження мови, української культури, ідентифікації українського народу. Увага концентрувалася на відродженні національних педагогічних та наукових традицій та їхнє впровадження в практику. Почавши політику українізації, що призвело до змін сутності освітніх процесів та появу нових підходів у частині організації народної освіти, національні уряди діяли у відмінних умовах які суттєво впливали на кінцевий результат.

Дослідження освітньої політики національних урядів доби Української революції розпочалося, власне, у 1917 році. Однак, за весь період, починаючи від самої революції й до сьогодення, дослідники вивчали переважно окремі аспекти даної проблеми. Узагальнюючої роботи, яка б комплексно розглядала період 1917–1921 років у контексті змісту й наслідків освітніх реформ українських урядів, на жаль ще не створено. При цьому, на наш погляд, дослідниками не було ураховано потенціал праць підготовлених на основі розмаїтих дослідницьких матеріалів тих науковців, які були задіяні на різних рівнях в освітньому процесі за доби Визвольних змагань.

Найбільш повно події реформування освіти в той час висвітлювалися у праці комісара народної освіти Київської губернії

С. П. Постернака «Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917–1919 рр.». Ця робота надзвичайно цікава тим, що її автор один з перших почав збирати та систематизувати матеріали про реформування освіти в Україні, спостерігаючи та приймаючи активну участь в означених подіях. Зокрема, він спробував проаналізувати стан освіти до освітньої революції, визначив напрямки політики нової влади щодо реформування народної школи, вказав на успіхи та поразки реформ, охарактеризував «Проект єдиної школи в Україні» тощо. Багато документів і матеріалів, що репрезентували освітні реформи доби революції з часом було втрачено, тому праця С.П. Постернака є однією із небагатьох, де збережено численні копії втрачених джерел без нашарувань цензури [3, с. 74].

Вагомий внесок в дослідження даної теми зробив С.О Сірополко. В своїй праці «Історія освіти в Україні» (1937 р) він розробив періодизацію змін в освіті «революційної доби 1917-1921 рр.» в 4 етапи, де системно прослідкував розвиток освіти в Україні. Він вважав, що національна освіта буде розвивати національну культуру. Дослідник висловив низку аргументованих висновків щодо стану процесу українізації освіти в 1917–1921 рр. з точки зору істориків української діаспори зауваживши, що цій справі заважало старе чиновництво від освіти яке орієнтувалося на царський Тимчасовий уряд [4, с. 466].

Загалом, як вже зазначалося, реформа шкільної освіти була головним завданням українських діячів революційного періоду. Зокрема, мовиться про створення модерної школи. Вже на початку революції, головну роль у реформуванні освіти взяли на себе вчителі та громадські організації. Однією із таких організацій було Товариство шкільної освіти. У серпні 1917 року Товариство провело II Всеукраїнській з'їзд учителів на якому було визначено амбітне завдання «створення єдиної школи на Україні». Ця тема активно висвітлювалася в довоєнній історико-педагогічній науковій літературі. Так, Д. Сокульським у праці «Проект єдиної школи в Україні» (1938 р.) ґрунтовно було розглянуто структурні елементи та програми проекту створення національної школи в Україні [5, с. 14].

Дослідники «Єдиної школи» Л. Білецький та І. Герасимович у статті «Українська Народна Республіка» (1949 р.) проаналізували розбіжні версії щодо створення плану єдиної школи, розглянули її основні засади та дослідили шляхи української влади у розбудові національної системи освіти [1, с. 933].

У праці І. Крилова «Система освіти в Україні» детально розкрито механізм підготовки та хід роботи I та II вчительських з'їздів на основі

аналізу документів, котрі дослідник вперше використав як джерела, що сигналізували про здійснювані урядами реформ. Крім цього, І. Крилов досліджував боротьбу за українську школу, яка виникла між активною частиною українських освітян (вчителів, директорату) та інертною владою, зокрема, детально розглядалося їхнє протистояння із російським Тимчасовим урядом [2, с. 18].

Отже, бачимо, що більшість дослідників, які були учасниками подій, висвітлюючи реформу шкільної освіти крізь призму внутрішньої політики національних урядів 1917–1921 рр., орієнтувалися на суб'єктивні оцінки. Разом з тим у багатьох їхніх працях міститься значне число оригінальних матеріалів які дозволяють не лише усунути очевидні помилки а, що важливо, підготувати комплексне історичне дослідження з історії реформування шкільної освіти національними урядами доби Української революції.

Література:

1. Білецький Л. Українська Народна Республіка. *Енциклопедія українознавства*: Київ: «Книга», Т. 1. – С. 933–934.
2. Крилов І. Система освіти в Україні (1917–1930). Мюнхен: [Б. в.], 1956. 95 с.
3. Постернак С. Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917–1919 рр. К: Всеукр. кооп. вид-во Союз, 1920. 127 с .
4. Сірополко С. Історія освіти в Україні. К.: Наук. думка, 2001. 912 с.
5. Сокульський Д.. Проект єдиної школи в Україні. Під 20-ліття створення новітньої системи українського виховання й навчання. Львів: «Взаємна поміч українського вчительства», 1938. 31 с.